

Verslag van het ingevolge artikel 5, sub d., J° 2 Archiefbesluit 1995, gevoerde driehoeksoverleg tussen het ministerie van Justitie en de Rijksarchiefdienst met betrekking tot de selectielijst, zoals bedoeld in artikel 2, eerste lid, van het archiefbesluit 1995, van archiefbescheiden van het ministerie van Justitie betreffende het beleidsterrein Nationaliteiten vanaf 1945

Drs. H. Jordaan

E.A.T.M. Schreuder

Den Haag, 8 april 2002

De voorliggende ontwerp-selectielijst is een selectielijst als bedoeld in artikel 2, eerste lid van het Archiefbesluit 1995 (Stb. 671), ter uitvoering van de Archiefwet 1995 (Stb.276). Deze selectielijst wijzigt de *Lijst van voor vernietiging in aanmerking komende stukken voor het archief van het Ministerie van Justitie en de archieven van de onder dat Ministerie ressorterende takken van dienst, colleges en ambtenaren OKN 29361 d.d. 06-10-1956; AZ/PA 336/056 d.d. 08-09-1956*, voor zover het gaat om de neerslag van de handelingen op het beleidsterrein Nationaliteiten.

Totstandkoming van de selectielijst.

De voorliggende ontwerp-selectielijst is gebaseerd op drs. A. Netiv, *Nationaliteiten. Een onderzoek naar actoren en handelingen op het terrein van de nationaliteitsaangelegenheden, 1945-1991*, PIVOT-rapport nummer 11. Den Haag 1994, alsmede op aanvullend onderzoek gedaan in 1994 door J.T. Klinkenberg, en op onderzoek van mw. mr. Y.J. Kern in 2002 en van E.A.T.M. Schreuder. Het laatste onderzoek betreft een archiefanalyse en is als bijlage bij dit verslag gevoegd. De resultaten van de overige onderzoeken zijn direct in de selectielijst verwerkt.

De concept-selectielijst is becommentarieerd door dhr. C. Rooijackers, adviseur archiefbeleid Justitie/ IND; en mw. drs. E. Bleeker, Directie Vreemdelingenbeleid (DVB) Justitie.

Op 2 december 1998 werd door de algemene rijksarchivaris de ontwerp-selectielijst, ingediend door de minister van Justitie, voor de neerslag van handelingen op het beleidsterrein nationaliteiten vanaf 1945 ter inzage gelegd (brief van 24 november 1998). Op 1 februari 1999 vroeg de algemene rijksarchivaris namens de staatssecretaris van Cultuur de Raad voor Cultuur om hem over deze selectielijst te adviseren. Er waren geen reacties op de ter inzage legging binnengekomen.

Bij brief van 18 februari 1999 kenmerk R&B/OSTA/1999/197 heeft de algemene rijksarchivaris deze adviesaanvraag ingetrokken, tegelijk met het intrekken van de adviesaanvraag inzake de ontwerp-selectielijst voor de neerslag van de handelingen van de minister van Justitie op het beleidsterrein Toelating vreemdelingen. De intrekking van de adviesaanvraag volgde op kamervragen en de reactie van een aantal organisaties op de ontwerp-selectielijst Toelating vreemdelingen. De ontwerp-selectielijst is heroverwogen, in overleg en met advies met de organisaties die bezwaren hadden geuit over de waardering van een aantal handelingen.

Ook de selectielijst Nationaliteiten is aan een nieuw vaststellingstraject onderworpen. De voorliggende selectielijst is daar de uitdrukking van.

Reikwijdte van de ontwerp-selectielijst

De ontwerp-selectielijst betreft alle actoren onder de zorg van de minister van Justitie. Het betreft de volgende actoren:

Minister van Justitie;

Gouverneur van Suriname;
Staatscommissie tot voorbereiding van de te nemen maatregelen ter bevordering der codificatie van het internationaal privaatrecht;
Staatscommissie voor de Nederlandse burgerlijke wetgeving;
Commissie nationaliteitswetgeving ter regeling van het Nederlanderschap als nationaliteit voor het toekomstig koninkrijk;
Commissie nationaliteit van gehuwde personen;
Commissie voor huwelijken met vrouwen van vijandelijke of andere vreemde nationaliteit;
Commissie nationaliteit van gehuwde personen;
Commissie nationaliteitsprocedure.

Het beleidsterrein

Het beleidsterrein Nationaliteiten bevat alle aangelegenheden waarin de rijksoverheid bemoeienis heeft met de nationaliteit van personen.

Het taakgebied is te verdelen in:

- het tot stand brengen van wet- en regelgeving en verdragen m.b.t. de nationaliteit van personen;
- het uitvoeren van wet- en regelgeving en verdragen m.b.t. de nationaliteit van personen.

Op het beleidsterrein nationaliteiten kunnen in de naoorlogse periode een beperkt aantal actoren onderscheiden worden. Op het niveau van de rijksoverheid is veruit de grootste actor de minister van Justitie. Deze draagt met betrekking tot de nationaliteitsaangelegenheden de eerste verantwoordelijkheid. Het is de minister van Justitie die belast is met de voorbereiding van de wet- en regelgeving ter zake en aan wie in belangrijke mate bevoegdheden zijn toegekend in de uitvoering daarvan.

In plaats van de minister van Justitie kan ook zijn/haar staatssecretaris optreden, zoals bedoeld in art. 46, 2e lid van de Grondwet 1983. Handelingen van staatssecretarissen worden echter opgevat als handelingen van de minister waaronder zij ressorteren. Handelingen van ambtenaren die onder een minister ressorteren worden eveneens opgevat als handelingen van die minister.

Het driehoeksoverleg

Het driehoeksoverleg werd mondeling en schriftelijk gevoerd. De schriftelijk ingediende stukken vormen een onderdeel van het verslag van het driehoeksoverleg en gaan hierbij als bijlagen.

Aan het driehoeksoverleg namen deel:

Van de zijde van het ministerie van Justitie/ de Immigratie- en Naturalisatiedienst

Dhr. C. Rooijackers, adviseur archiefbeleid Justitie/ IND

Mw. drs. Y. J. Kern, senior medewerker Nationaliteit en Naturalisatie Justitie/ IND

Mw. drs. E. Bleeker, beleidsmedewerker afdeling vreemdelingenbeleid Justitie/ IND.

Namens de algemene rijksarchivaris

Mw. N. Schreuder, medewerker Selectie van het Algemeen Rijksarchief

Dhr. drs. H. Jordaan, medewerker Selectie van het Algemeen Rijksarchief

Als adviseurs van de vertegenwoordigers van de algemene rijksarchivaris traden, op voordracht van het Koninklijk Nederlands Historisch de onderstaande personen op:

Dhr. drs. R.J.F. van Drie, Centraal Bureau voor Genealogie
Dhr. dr. L. Lucassen, onderzoeker migratie Universiteit van Amsterdam

De algemene rijksarchivaris heeft daarnaast de volgende organisaties uitgenodigd
de Stichting Platform Islamitische Organisaties Rijnmond: Dhr. E. Šrndić, projectleider en
mw. M. Vorthoren, directeur
Netwerk Molukkers; mw. H. Oosterbroek-Matulešy, die schriftelijk aan het overleg heeft
deelgenomen.

Belangen

Tijdens het opstellen van het BSD en tijdens het gevoerde driehoeksoverleg is rekening
gehouden met de in artikel 2, sub c. van het Archiefbesluit 1995 genoemde waarde van de
archiefbescheiden als bestanddeel van het cultureel erfgoed en het onder sub d. van hetzelfde
besluit genoemde belang van de in de archiefbescheiden voorkomende gegevens voor
overheidsorganen, voor recht- of bewijszoekenden en voor historisch onderzoek. Als
uitgangspunt van het overleg gold de selectiedoelstelling van de Rijksarchiefdienst, die inhoudt
dat met de te bewaren gegevens een reconstructie van het handelen van de rijksoverheid op
hoofdpijnen ten opzichte van haar omgeving mogelijk moet zijn, waardoor bronnen van de
Nederlandse samenleving en cultuur veilig worden gesteld voor blijvende bewaring.
Om op basis van deze selectiedoelstelling tot een waardering van de handelingen te komen,
worden zes selectiecriteria toegepast:

Selectiecriteria	
<i>Handelingen die gewaardeerd worden met B(ewaren)</i>	
Algemeen selectie criterium	Toelichting
<i>1. Handelingen die betrekking hebben op voorbereiding en bepaling van beleid op hoofdpijnen</i>	Hieronder wordt verstaan agendavorming, het analyseren van informatie, het formuleren van adviezen met het oog op toekomstig beleid, het ontwerpen van beleid of het plannen van dat beleid, alsmede het nemen van beslissingen over de inhoud van beleid en terugkoppeling van beleid. Dit omvat het kiezen en specificeren van de doeleinden en de instrumenten.
<i>2. Handelingen die betrekking hebben op evaluatie van beleid op hoofdpijnen</i>	Hieronder wordt verstaan het beschrijven en beoordelen van de inhoud, het proces of de effecten van beleid. Hieruit worden niet perse consequenties getrokken zoals bij terugkoppeling van beleid.
<i>3. Handelingen die betrekking hebben verantwoording van beleid op hoofdpijnen aan</i>	Hieronder valt tevens het uitbrengen van verslag over beleid op hoofdpijnen aan andere actoren of ter publicatie.

Selectiecriteria	
<i>andere actoren</i>	
4. <i>Handelingen die betrekking hebben op (her)inrichting van organisaties belast met beleid op hoofdlijnen</i>	Hieronder wordt verstaan het instellen, wijzigen of opheffen van organen, organisaties of onderdelen daarvan.
5. <i>Handelingen die bepalend zijn voor de wijze waarop beleidsuitvoering op hoofdlijnen plaatsvindt</i>	Onder beleidsuitvoering wordt verstaan het toepassen van instrumenten om de gekozen doeleinden te bereiken.
6. <i>Handelingen die betrekking hebben op beleidsuitvoering op hoofdlijnen en direct zijn gerelateerd aan of direct voortvloeiën uit voor het Koninkrijk der Nederlanden bijzondere tijdsomstandigheden en incidenten</i>	Bijvoorbeeld in het geval de ministeriele verantwoordelijkheid is opgeheven en/of wanneer er sprake is van oorlogstoestand, staat van beleg of toepassing van noodwetgeving.

Naast algemene criteria kunnen, eveneens binnen het kader van de selectiedoelstelling, in een BSD specifieke criteria worden geformuleerd voor handelingen die met behulp van de algemene criteria niet kunnen worden gewaardeerd.

Voor dit beleidsterrein is het onderstaande selectie criterium, hetgeen mede van toepassing is op de selectielijst voor de archiefbescheiden op het beleidsterrein Toelating van Vreemdeling, toegevoegd.

7. <i>Handelingen die betrekking hebben de toelating van vreemdelingen en daarmee van belang zijn voor de start van het Nederlandse burgerschap, de ontwikkeling van dit burgerschap en de identiteit van vreemdelingen en hun nakomelingen in relatie tot de Nederlandse samenleving. Deze handelingen vormen bewijszoekende immigranten en hun nakomelingen een onmisbare bron betreffende de aankomst in Nederland.</i>	Bijvoorbeeld in het geval dat vreemdelingen zich blijvend gevestigd hebben.
--	---

Het driehoeksoverleg is in twee rondes gehouden. In het driehoeksoverleg stonden met name de waarderingen voor de handelingen die persoonsgebonden neerslag opleveren ter discussie, zoals deze zijn voorgesteld in de conceptlijst welke vanaf 2 december 1998 ter inzage heeft gelegen. Het voorstel voor de waardering van deze handelingen is V. De adviesaanvraag van 1 februari 1999 aan de Raad voor Cultuur is door de Algemene Rijksarchivaris teruggetrokken, met de bedoeling de concept-selectielijst aan een heroverweging te onderwerpen.

Tijdens de eerste bijeenkomst was er gelegenheid een aantal dossiers en het openbaar register nationaliteiten te bekijken. De dossiers betroffen enkele voorbeelden uit drie verschillende perioden:

- 1933-1974: prints van dossiers die inmiddels op microfilm zijn gezet. De oorspronkelijke dossiers zijn na deze substitutie vernietigd.
- 1974-1994.
- 1994-heden: naturalisatiedossier bij vreemdelingendossier gevoegd.

Een aantal deelnemers aan het driehoeksoverleg hebben hun bevindingen op papier gezet. Deze zijn aan dit verslag van het driehoeksoverleg toegevoegd als bijlagen.

De discussie spitst zich toe op de waarderingen van de selectielijst welke is aangeboden in 1998.

Van de zijde van de Rijksarchiefdienst wordt het overleg geopend met de presentatie van de Archiefanalyse, waarin staat aangegeven in welke bestanden persoonsgebonden gegevens zijn te vinden.

Šrndić verklaart dat hij als invaller aan de vergadering deelneemt. Hij is geen voorstander van het vernietigen van de persoonsdossiers. Hij wijst daarbij vooral op individuele belangen van genaturaliseerde personen.

Lucassen geeft aan bezwaren te hebben tegen het feit dat de gehele uitvoering op enkele uitzonderingen na (het register, waarin niet de afwijzingen van naturalisatie zijn opgenomen; stukken m.b.t. de groep van de Molukkers; de groep van 'moeilijke Nederlanders') conform de concept-selectielijst zou worden vernietigd. Hij is van mening dat gegevens die belangrijk zijn voor de reconstructie van integratieprocessen, de netwerken (tot 1985) van de individuele aanvragers en persoonlijk leven van aanvragers verloren zouden gaan. Het gaat om behoud van cultureel erfgoed. Lucassen verwijst naar zijn eigen onderzoek naar integratieprocessen. Voor een analyse van de integratieprocessen zijn onder meer deze persoonsdossiers onmisbaar. Hij refereert tenslotte aan de beslissing aangaande de persoonsdossiers BSD Vreemdelingen.

Van Drie sluit zich bij Lucassen aan. Hij vraagt zich af of de getoonde dossiers representatief zijn voor het hele bestand en geeft aan dat het lastig is om grip op de materie te krijgen.

Schreuder stelt dat niet de hele uitvoering verloren gaat met de vernietiging van de persoonsdossiers. Dat blijkt uit het stuk Archiefanalyse. Ook in de neerslag van de handelingen die bewaard blijven zit veel materiaal betreffende de uitvoering van het beleid betreffende het Nederlanderschap. De belangrijkste gegevens zijn vastgelegd, zoals blijkt uit de archiefanalyse. Uit de neerslag die bewaard blijft kan voldoende informatie worden gehaald om een beeld te geven van het handelen van de overheid, de beleidsvorming, vaststelling en uitvoering.

Roijackers merkt op dat aan de waardering ‘V’ een lange termijn kan worden verbonden.

Bleeker stelt dat het niet nodig is om dubbele bronnen te bewaren. Zij wijst op het gevaar van selectie waarbij uitzonderingen worden gemaakt voor groepen. Ook een selectie naar uitkomst van de beslissing beschouwt zij als onwenselijk. Als geen gegevens over afwijzingen worden bewaard hoe kan dan worden nagegaan hoe de toepassing van de criteria in de loop der tijd is veranderd?

Schreuder merkt op dat de beleidsdossiers voor de toepassing van criteria belangrijker zijn. Individuele gevallen werken door in het beleid. De vorming van het beleid is te volgen aan de hand van de te bewaren neerslag.

Naar aanleiding van de inzage in de archiefbescheiden merkt Van Drie op dat zijns inziens het criterium dat is ontwikkeld voor de selectielijst van archiefbescheiden op het beleidsterrein toelating van vreemdeling, ook geldig is voor dit beleidsterrein. De dossiers bieden de afstammelingen van betrokkenen zicht op de omstandigheden waaronder hun voorouders in Nederland zijn komen wonen en hoe zij de eerste jaren van hun verblijf hier hebben doorgebracht, hun plaats in de Nederlandse samenleving. De dossiers helpen zo bij de beantwoording van de identiteitsvraag.

Lucassen meldt dat hij zich kan aansluiten bij de zienswijze van Van Drie, met dien verstande dat hij meer nadruk wil leggen op het wetenschappelijk belang van het materiaal dan op het belang daarvan voor individuen.

Hij vraagt hoe de ontwerp-selectiebeslissing er uit zal zien in het geval er verschillen van mening zijn.

Schreuder geeft aan dat formeel de IND i.v.m. onderzoek naar de mogelijke Nederlandse nationaliteit van personen in ieder geval belang heeft bij een zeer lange vernietigingstermijn, waarbij gedacht moet worden aan decennia.

Lucassen vraagt of stukken met een lange vernietigingstermijn worden overgebracht naar het ARA.

Schreuder antwoordt dat deze bij de zorgdrager blijven berusten; alleen voor blijvende bewaring in aanmerking komende stukken worden overgebracht naar het ARA.

Lucassen vraagt vervolgens hoe het in het geval van een lange vernietigingstermijn gesteld is met de openbaarheid. Is er dan toch een mogelijkheid om het materiaal in te zien.

Roijackers antwoordt dat er wel een mogelijkheid is voor onderzoek.

Schreuder voegt daar aan toe dat ook in het geval van blijvende bewaring en overbrenging naar het ARA de openbaarheid beperkt blijft i.v.m. privacy. Maar een waardering met ‘V’ ook in het geval van een lange vernietigingstermijn leidt in principe altijd tot verlies van informatie. Al is ook niet helemaal te overzien hoe, in het geval van bijvoorbeeld een termijn van 75 jaar, door de voortgaande technische ontwikkelingen (digitalisering) materiaal uiteindelijk toch behouden kan blijven. Bovendien blijft in ieder geval de basisinformatie (het register) bewaard.

Van Drie merkt op dat dan toch achtergrondinformatie verloren gaat. De aard van de informatie is uniek.

Kern meldt dat de basisinformatie niet in alle gevallen voldoende is om voor (recht- en bewijszoekende) individuen belangrijke gegevens te achterhalen. Voor vragen over naturalisatie van kinderen (niet opgenomen in het KB) zijn de naturalisatiedossiers onmisbaar. Dit zijn kwesties die ook voor latere generaties van belang kunnen zijn.

Lucassen stelt dat de volgende aspecten van belang zijn:

1. de dossiers leveren uniek materiaal over netwerken van immigranten en de mate waarin zij zijn ingeburgerd;
2. het materiaal is van belang voor het begrip van het beleid (vergelijking regels en toepassing). Ook de afwijzingen, die niet in het register terug te vinden zijn, zijn hier van belang voor de toepassing van de criteria.

Lucassen zou zich kunnen verenigen met het bewaren van een steekproef, omdat toch ook in het geval van historisch onderzoek niet alle dossiers zouden worden bestudeerd. Maar dat biedt weinig soulaas voor individuele belangen.

Van de zijde van de Rijksarchiefdienst wordt erkend dat de dossiers langdurig van belang kunnen zijn voor recht- en bewijszoekende burgers en dat daarmee zeker rekening dient te worden gehouden. Voor de Rijksarchiefdienst vormt dat een reden om de persoonsdossiers voor blijvende bewaring in aanmerking te laten komen. Daarnaast vormen de dossiers tezamen met de bewaard gebleven vreemdelingendossiers in historisch opzicht materiaal van belang, zowel voor individuen als voor wetenschappelijk onderzoek, ook met het oog op het criterium dat is ontwikkeld op het beleidsterrein toelating vreemdeling.

Het driehoeksoverleg besluit met het vaststellen dat de handelingen waarvan de neerslag in persoonsdossiers wordt geordend, wordt gewaardeerd met B. Het selectiecriterium dat is ontwikkeld voor de selectielijst Toelating vreemdelingen zal ook gebruikt worden op dit beleidsterrein. Het betreft de volgende handelingen: 15-17, 22, 27 en 33. Handelingen 18 en 19 worden gewaardeerd met B 5. Handelingen 20, 21, 23 en 39 worden gewaardeerd met B 6. De waardering van de overige handelingen blijft gehandhaafd.

Ook wordt besloten om de handelingen van de selectielijst nader te bekijken en de selectielijst zo nodig aan te passen, met inachtneming van het gestelde in het driehoeksoverleg. Deze wijzigingen waren redactioneel van aard en hadden geen invloed op de waardering.